

Янішевський О. Л.,
аспірант,
Житомирський державний університет
імені Івана Франка

КРИЗА ЛЮБОВІ Й ТОЛЕРАНТНОСТІ: АКСІОЛОГІЧНО-СОЦІАЛЬНІ ВИКЛИКИ УКРАЇНИ ВОЄННОГО СТАНУ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Політичний курс України, спрямований на євроінтеграцію, цілком відображає прагнення українців до особливого рівня життя, прикладом якого і є країни ЄС. Ураховуючи історіологічно-екзистенційний контекст становлення України як суверенної демократичної держави, така потреба диктується насамперед матеріалістично-економічною площиною. Так, якість життя країн ЄС є значно вищою порівняно з Україною, котра посідає останнє місце як за індексом купівельної спроможності, так і вартості й безпеки життя [1].

Слід зазначити, що прагнення України до євроінтеграції, окрім матеріального фактору, безперечно зумовлене (і тому є взагалі настільки бажаним) зрілістю аксіологічного фундаменту: любов та толерантність у країнах ЄС на порядок якісніше втілені в юридично-правовій і соціокультурній сферах за рахунок урахування інтересів більшості меншин включно з рефлексивно-гуманною реакцією й взаємодією з тими чи іншими індивідуумами з певними біологічними та психічними особливостями. Відповідно, права та свободи, а також самі умови існування є гуманістично адаптованими для громадян з широким спектром психічних, фізіологічних чи біологічних унікальностей, роблячи Європу особливо привабливою для проживання як осередок гармонійного, толерантного та безпечного середовища.

Культурна спадщина України, історіологічно базуючись на християнських цінностях, засновується на цінностях любові та толерантності, фактичними виявами яких є плюралізм, присутній у релігійній, культурній та етнічній площинах держави. Разом з тим, порівнюючи Україну та країни ЄС, бачимо, що Україні потрібно буде подолати досить складний шлях для інтеграції та *усвідомленого прийняття* гуманістичних цінностей такого самого рівня. Зокрема, цінність людського життя – незалежно від статусу та походження чи інших факторів – є вищою в країнах Європи, підтвердженням чого є відповідно ставлення до нацменшин та адаптивність до вищезгаданих психіч-

них, біологічних чи фізіологічних особливостей громадян. Особливо слушним є дослідження П. Акалійського та Т. Різкенса, яке все ще виявляє стан ідеологічно-культурного виміру українського народу як більш схожого на культурно-ціннісні орієнтири слов'янських народів, аніж європейських. Разом з тим, дослідження також виявляє тяжіння української *молоді* до рівня та орієнтирів аксіологічного виміру Європи [3].

Особливі приклади кризи любові в українському просторі можемо виявити в загостреному війною соціокультурному середовищі України, де гуманізм як основа любові проявляється залежно від контексту, вибірково й/або частково. Серед них є ставлення до військових: окрім очевидних політично-корупційних скандалів, де вкрадені кошти могли й мали перейти на забезпечення військових необхідним обладнанням, зброєю та фінансовою допомогою, увага до постреабілітації, підтримки військових (як психічної, так і фізіологічної у випадку тілесних поранень) та їх подальшої адаптації не є достатньою: витрати на протезування та імпланти часто не покриваються повністю, психічна реабілітація не підтримується законодавством належним чином, у тому числі й пошук роботи для подальшої соціальної адаптації; більшість місць не є пристосованими для людей зі слуховими чи зоровими вадами або інвалідністю. Окрім цього, черговим виявом відсутності належної *турботи як компоненти любові* є недостатня чуйність та сприйнятливність до ієрархічно-командних та операційно-логістичних змін, що потребують війська: численні доповіді про знецінення деякими некомпетентними командирами життів військових лише підтверджують це твердження. Реагування на такі проблеми є надзвичайно повільним, і лише найрезонансніші справи допомагають дещо актуалізувати доцільність тих чи інших рішень, які, у свою чергу, часто приймаються лише в межах конкретної справи, ніж глобально.

Серед інших гуманістично-толерантних проблем як для цивільного українця, так і для військового, є відсутність можливості реєстрації цивільного партнерства – форматом, присутнім у ЄС. На відміну від шлюбу, цивільне партнерство є гендерно нейтральним способом узаконити проживання тих чи інших осіб з відповідними важливими можливостями за прийняття ключових рішень відносно іншого в партнерстві під час особливої кризи (приймати рішення про операцію чи реанімацію, бути допущеним в лікарню як «близька особа», отримання сімейної пільги тощо). Це, в окремих випадках, стосується проблеми сприйняття ЛГБТ-спільнот: хоч після подій Євромайдану толерантне ставлення українців до представників ЛГБТ зрос-

ло, цього не можна сказати про відповідну готовність до узаконення тих чи інших прав, що сприятиме такому самому рівню юридично-культурного проживання, що й для гетеронормативних шлюбів [4].

Іншим яскравим і дуже показовим прикладом кризи любові є особливості соціального ставлення до різних верств суспільства. Повномасштабна війна зумовила активацію особливого типу соціально-правової та гендерної нерівності – «військовозобов'язаний» та «цивільний», де чоловіки стають військовозобов'язаними за умовчанням, а жінки – за власним бажанням і окремими обставинами. В Україні природно і справедливо пропагується важливість долучення до лав ЗСУ й виконання військового обов'язку, але й водночас фіксуються й гуманістично некоректні дії стосовно громадян. Наприклад, мобілізаційні заходи посилюються сумнівними з правової точки зору силовими ресурсами. Також у соціальному просторі поширюється не-політкоректний термін «ухилиянт» стосовно тих, хто підлягає мобілізації, але не бере безпосередньої участі у бойових діях з різних, у тому числі психологічних причин. Такий моралізаторсько-узагальнюючий термін не лише розповсюджується громадянами України, але й підтримується та вживається окремими офіційними представниками влади. Типологізація «свій – чужий» не лише посилює уже існуючу соціальну напругу, але й помітно девальвує цінність життя військовозобов'язаних, які не воюють за тих чи інших обставин. Таке ставлення, у свою чергу, призводить не лише до внутрішньої, але й до зовнішньої відчуженості людини. Поширення психологічно-деструктивних соціальних наративів та фізичних дій можуть видаватися як аксіологічно проблематичні в країнах ЄС в контексті вияву девальвації людського життя та гідності.

Основними способами подолання кризи любові є не лише відповідна саморефлексія населення і державних діячів, але й правильні, гуманні, з любов'ю до кожної людини дії. Орієнтирами любові до людства, проявленими як у юридичній, так і соціокультурній площинах, мають слугувати *відповідальність* (за кожного та соціум загалом), *турбота* (чуйність та підтримка незалежно від проблеми), *повага* (до життя кожного) та *знання* (бажання та здатність почути та зрозуміти) [2]. А отже, підтримуючи такі орієнтири, Україна буде здатною поступово трансформуватися у гідний взірець любові. Така трансформація є можливою лише при синергічній взаємодії держави (державних органів влади) та суспільства; її основу має складати взаємокомунікація та насамперед *просвітництво важливості такої трансформації задля індивідуального та спільного блага у формі ціннісної ідеології*.

Ця ідеологія має бути підтримана на особистісному (моральному) та юридично-правовому рівнях: у такому випадку, вирішується проблема корупції (шляхом відповідального неприйняття та недопущення корупційних механізмів); військові отримуватимуть належне любовне ставлення-вдячність через відповідне фінансове та психологічне забезпечення, а також турботливу адаптацію навколишнього середовища до потреб військових, особливо УБД; військова реформа стане природним результатом ідеології цінності людського життя; проблема цькування тих чи інших верств чи категорій суспільства зміниться на просвітництво із заохоченням та мотивацією до позитивних змін, але не навпаки; прийняття цивільних партнерств більше не буде питанням, оскільки основою таких соціальних союзів є любов як найвища ідеологічна цінність. Підвищення рівня любові та толерантності через правильні системні заходи правових, законодавчих та просвітницьких системних заходів дозволить Україні не просто стати повноправним членом ЄС, але й слугуватиме фундацією осередку безпеченого гармонійного життя та розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Деліні М. Якість життя в країнах ЄС: основні тенденції. *Менеджер. Вісник Донецького державного університету управління. Серія «Економіка»*. 2021. Вип. №2 (91). С. 27–35. URL: https://www.researchgate.net/publication/356584768_Akist_zitta_v_krainah_ES_osnovni_tendencii (дата звернення: 01.02.2026).
2. Фромм Е. Мистецтво любові / пер. з англ. В. Кучменко. Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2017. 192 с.
3. Akaliyski P., Reeskens T. Ukrainian values: between the Slavic-Orthodox legacy and Europe's allure. *European Societies*. 2024. Vol. 26, No. 2. P. 522–551. DOI: <https://doi.org/10.1080/14616696.2023.2206901>
4. Shestakovskiy O., Kasianczuk M., Trofymenko O. The Revolution of Dignity and instrumentalisation of LGBT rights: How did attitudes towards LGBT people change in Ukraine after Euromaidan? *Sociology: Theory, Methods, Marketing*. 2021. No. 1. P. 127–150. DOI: <https://doi.org/10.15407/sociology2021.01.127>